

КРУШИНСЬКИЙ Д.І.

студент 1-го курсу правознавчого факультету (ЖФ)УСЗ, кафедра приватно-правових дисциплін, м. Житомир

ДЕРЖАВНИЙ (ПОЛІТИЧНИЙ) РЕЖИМ В УКРАЇНІ: ПРАГНЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Сьогоднішній стан України з точки зору політичного режиму - це звичайна в рамках авторитаризму плюралізація (на протигагу звичному для нас монізмуві) суспільного життя, яка може бути, а може й не бути початком становлення демократії. Відновлення природних плюральних засад суспільного життя за відсутності характерного для нього стану несуперництва, за запеклої, часом брутальної за своїми методами боротьби за владу або вплив на неї, що відбувається в умовах загальної соціально-економічної й політико-духовної кризи, є, за визначенням С. П. Хантінгтона, частиною "великого процесу модернізації" в світі [1, с. 495- 532]. Головні завдання модернізації суспільства здатні розв'язувати політичні режими різного типу, як авторитарні, так і демократичні. До того ж, зіткнувшись з колосальними соціальними проблемами модернізації, політичний істеблїшмент завжди відчував спокусу принести в жертву демократію задля економічних реформ.

Теорія держави розрізняє два основних типи політичних режимів: демократичний і антидемократичний. Ця класифікація виходить ще від Платона, який виділяв, окрім «найкращої держави», тимократію (панування шляхетних воїнів), олігархію (правління багатих родин), демократію і тиранію; остання, якщо користатися сучасною термінологією, є тоталітаризм.

Демократія — це свобода і відповідальність усіх суб'єктів суспільних відносин за свою поведінку і діяльність [2, с. 14-15]. Демократичний режим уможлиблює послідовно визначальний зв'язок населення з партіями, партій через вибори, які проводяться періодично з представницькою владою, представницької влади з виконавчою владою. Такий порядок вважається головним достоїнством демократичного політичного режиму, тому що забезпечує систематичну зміну правителів мирним, ненасильницьким шляхом [3, с. 39].

В сучасній Україні існує специфічний "змішаний" політичний режим, в якому поєднуються ознаки всіх основних "чистих" різновидів політичних режимів: демократичного, авторитарного, автократичного, тоталітарного, анархічного, охлократичного.

За демократичного режиму – державна влада здійснюється в інтересах більшості населення. Розрізняють три види демократичних режимів: консервативно-демократичний (зміцнення форм правової організації суспільства, що склалися історично); ліберально-демократичний (методи здійснення державної влади, засновані на загальнолюдських принципах); радикально-демократичний (найбільш прогресивні і рішучі методи).

Серед ознак демократичного політичного режиму, притаманних Україні, слід відзначити:

- 1) виборність найважливіших органів політичної влади (як державних, так і громадських);
- 2) юридичну рівність громадян;
- 3) гарантії прав меншості та запобігання свавілля більшості.

В той же час є певні обмеження у сфері двох інших основних принципів демократичного режиму - вирішення найголовніших політичних проблем відповідно до волі більшості громадян та забезпечення широкого кола особистих, громадянських та політичних прав та свобод. Відсутнім є належний постійний контроль народу за органами політичної влади, за бюрократичним апаратом держави; суттєву роль відіграє маніпулювання інформацією. Для значної частини населення багато декларованих прав та свобод не підкріплені економічно та організаційно. Деякі з демократичних прав грубо порушуються існуючими підзаконними актами та бюрократичними процедурами (наприклад, право на вільний вибір місця проживання - антидемократичним інститутом прописки). Корупція та безвідповідальність зводять нанівець найкращі побажання законодавців та політиків-романтиків [4, с. 19].

Обмеження ряду демократичних принципів, які були в Україні до початку 2014 р., дають підстави для висновку про наявність в Україні певних елементів авторитарного політичного режиму. До таких елементів також належать:

- 1) широкі законодавчі повноваження виконавчих органів держави (уряду та президента);
- 2) звуженість принципу гласності у діяльності органів політичної влади, реальної відповідальності їх керівників та інших представників за зміст та наслідки своєї діяльності. Зокрема прихованою від громадськості є інформація про фактичні основні джерела та реальний розмір доходів вищих посадових осіб у державі.

Найважливішою ознакою автократичного політичного режиму, яка притаманна сучасній Україні, є обмеженість кола осіб, що здійснюють реальну політичну владу та відокремленість абсолютної більшості народу від процесу її здійснення.

До числа залишків тоталітаризму слід віднести такі специфічні риси політичної свідомості значної частини адміністративних кадрів, політиків та простих громадян, як впевненість у власній непогрішимості, нетерпимість до політичного інакомислення, анти-інтелектуалізм у сфері гуманітарних знань, догматизм, примітивізація полі-тичної культури. В основі своєї знищений на центральному інституційно-нормативному рівні тоталітаризм і далі розквітає в багатьох сферах на локальному і навіть регіональному та секторному рівнях політичної системи.

Проте, зміни, які відбулися в Україні, узв'язку з подіями 18-21 лютого 2014р. призвели до повалення антидемократичного режиму в Україні. І, на нашу думку, спричинили прояви анархії у суспільстві.

Анархічний політичний режим часто буває представлений такими компонентами, як:

- 1) відсутність системи ефективного нормативного регулювання суспільних відносин, свавілля сильнішого або більш спритного, відсутність гарантій безпеки населення та представників органів політичної влади;
- 2) конфронтація владних структур, відсутність ефективних форм координації їхніх дій;
- 3) ерозія загальної ідеї єдиної політичної системи (що виявляється в діяльності впливових сепаратистських сил та сил, що претендують на виключне право репрезентувати "справжні інтереси народу" та вимагати заборони діяльності своїх опонентів);
- 4) втрата (у деяких випадках) вищими органами політичної влади монополії на організоване застосування насилля.

І, нарешті, суттєві елементи охлократичного політичного режиму характеризують політичне життя України тою мірою, якою її владним структурам притаманні:

- 1) некомпетентність, зокрема, постійні намагання неадекватними реальній ситуації простими засобами і дуже швидко розв'язувати складні проблеми суспільного життя, що потребують довгої кропіткої праці;
- 2) відсутність у представників органів політичної влади реального почуття громадянської відповідальності перед народом своєї країни та світом;
- 3) рекрутування певної частини правлячої політичної еліти з середовища "соціальних низів" та "маргінальних верств" суспільства, представники яких жадають швидкого підвищення свого індивідуального та групового соціального статусу та покращення матеріального рівня життя.

Отже передбачити напрямки подальшої еволюції політичного режиму сучасної України досить складно, тому що характер цієї еволюції залежатиме від дуже великої кількості факторів (у тому числі випадкових), і не лише внутрішніх, тобто таких, що мають відношення до процесів всередині України, але й зовнішніх - тих, що стосуються процесів у інших країнах та у світовому співтоваристві в цілому. Існує велика кількість факторів, які можуть вплинути і впливають на розвиток демократії, але все ж таки перелічені чинники - основні в нашій державі, і найбільше впливають на розвиток суспільства взагалі.

Список використаних джерел:

1. Хантінгтон С. П. Зіткнення цивілізацій. – М.: ООО «Видавництво АСТ», 2003. – 603 с.
2. Котюк В.О. Основи держави і права: навчальний посібник. третє вид., доп. і перероб. – К.: Атіка, 2001. – 432 с.

3. Основи держави і права: навч. посібник у запитаннях і відповідях для вступників до юрид. закладів / Спілка юристів України; С. Д. Гусарєв, А. М. Колодїй, Л. В. Кравченко. – К.: Юрінформ, 1995. – 534 с.
4. Воронов І. О. Характер політичного режиму / І. О. Воронов // Політична думка. – 2003. – № 6. – С. 19.